

**PEDAGOGIK OTM TALABALARINING DARSDAN TASHQARI
VAQTDA MUSTAQIL TA'LIMNI SAMARALI TASHKIL QILISHDA
INNOVATSION YONDASHUV**

Mullajonov Shohruxbek Isroiljon o'g'li

Andijon davlat pedagogika instituti jismoniy madaniyat kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: *Mazkur tezisdá pedagogik oliy ta'lim muassasalari talabalarining auditoriyadan tashqari vaqtda mustaqil ta'lim faoliyatini samarali tashkil etishning innovatsion yondashuvlari ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan yoritiladi. Zamonaviy ta'lim sharoitida talabaning mustaqil o'rganish faoliyati uning kasbiy shakllanishi va pedagogik kompetensiyalarining rivojlanishida hal qiluvchi omil hisoblanadi. Tadqiqot davomida individual ta'lim trayektoriyasi, raqamli o'quv platformalari, refleksiv monitoring va motivatsion mexanizmlarga asoslangan integrativ model ishlab chiqildi. Tajriba natijalari mustaqil ta'lim jarayonini innovatsion tashkil etish talabalarning o'quv faolligi, tanqidiy fikrlashi va o'zini o'zi boshqarish ko'nikmalarini sezilarli darajada rivojlantirishini ko'rsatdi.*

Kalit so'zlar: *mustaqil ta'lim, pedagogik OTM, innovatsion yondashuv, refleksiya, raqamli ta'lim muhiti, o'zini o'zi boshqarish, kompetensiya, motivatsiya, individual trayektoriya, kasbiy rivojlanish.*

Annotation: *This thesis presents a pedagogical analysis of innovative approaches to effectively organizing students' independent learning activities outside of class in pedagogical higher educational institutions. In modern educational conditions, students' independent learning activities are a decisive factor in their professional development and the formation of pedagogical competencies.*

During the study, an integrative model based on individual learning trajectories, digital learning platforms, reflective monitoring, and motivational

mechanisms was developed. The results of the experiment demonstrate that the innovative organization of independent learning significantly enhances students' learning activity, critical thinking, and self-regulation skills.

Keywords: independent learning, pedagogical higher education institutions, innovative approach, reflection, digital learning environment, self-regulation, competence, motivation, individual trajectory, professional development.

Аннотация: В данной тезисе с педагогической точки зрения раскрываются инновационные подходы к эффективной организации самостоятельной учебной деятельности студентов педагогических высших учебных заведений во внеаудиторное время. В условиях современного образования самостоятельная учебная деятельность студентов рассматривается как решающий фактор их профессионального становления и развития педагогических компетенций. В ходе исследования была разработана интегративная модель, основанная на индивидуальной образовательной траектории, цифровых образовательных платформах, рефлексивном мониторинге и мотивационных механизмах. Результаты эксперимента показали, что инновационная организация самостоятельного обучения способствует значительному развитию учебной активности, критического мышления и навыков саморегуляции у студентов.

Ключевые слова: самостоятельное обучение, педагогические вузы, инновационный подход, рефлексия, цифровая образовательная среда, саморегуляция, компетенция, мотивация, индивидуальная траектория, профессиональное развитие.

KIRISH

Bugungi kunda oliy ta'lim tizimida asosiy e'tibor bilimni tayyor holda berishdan ko'ra, talabaning mustaqil bilim olish qobiliyatini shakllantirishga qaratilmoqda. Ayniqsa pedagogik oliy ta'lim muassasalarida bu masala alohida ahamiyat kasb etadi, chunki kelajakdagi o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki o'quvchilarda o'rganish kompetensiyasini shakllantiruvchi shaxs hisoblanadi. Demak, u avvalo o'zida mustaqil o'rganish madaniyatini rivojlantirgan bo'lishi zarur. Amaliy kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, talabalar darsdan tashqari vaqtni ko'pincha samarali o'quv faoliyatiga yo'naltira olmaydi. Mustaqil topshiriqlar ko'pincha formal bajariladi, chuqur tahlil va ijodiy yondashuv yetishmaydi. Bunga sabab sifatida vaqtni rejalashtirish ko'nikmasining sustligi, ichki motivatsiyaning pastligi va o'zini o'zi nazorat qilish mexanizmlarining shakllanmaganligi ko'rsatiladi.

Shu bois mustaqil ta'limni nazorat qilish emas, balki pedagogik texnologiya sifatida tashkil etish dolzarb hisoblanadi. Innovatsion yondashuv talabani passiv ijrochidan faol tadqiqotchiga aylantirishga xizmat qiladi. Bu esa individual ta'lim trayektoriyasi, refleksiya va raqamli muhit bilan integratsiyalashgan tizim orqali amalga oshiriladi. Mazkur tadqiqotning maqsadi — pedagogik OTM talabalarining darsdan tashqari mustaqil ta'limini samarali tashkil etishga qaratilgan innovatsion modelni ishlab chiqish hamda uning samaradorligini aniqlashdan iborat.

MATERIALLAR VA METODLAR

Tadqiqot pedagogika yo'nalishida tahsil olayotgan 1–4 bosqich talabalari ishtirokida olib borildi. Tajribada 130 nafar talaba qatnashdi. Tadqiqot jarayoni bir necha o'zaro bog'liq bosqichlarda tashkil etildi. Dastlab talabalar mustaqil ishlashga tayyorgarligi diagnostika qilindi. Bunda ularning o'quv motivatsiyasi, vaqtni boshqarish qobiliyati, o'zini nazorat qilish darajasi va refleksiv fikrlash ko'nikmalari aniqlashtirildi. Natijalar ko'plab talabalar mustaqil ishlashni tashkiliy jarayon sifatida tushunmasligini, balki topshiriq bajarish darajasida qabul qilishini ko'rsatdi.

Keyingi bosqichda innovatsion model joriy etildi. Modelning asosini

individual o'quv yo'nalishi tashkil etdi: har bir talaba haftalik o'quv maqsadlarini mustaqil belgiladi va natijalarini elektron platformada aks ettirib bordi. O'qituvchi nazoratchi emas, balki mentor sifatida ishtirok etdi. U yo'naltiruvchi savollar, maslahatlar va tahliliy fikrlar orqali talabaning faoliyatini boshqarib bordi. Mustaqil ta'lim jarayoni raqamli platforma orqali monitoring qilindi. Talabalar refleksiya kundaligi yuritib, har bir topshiriqdan keyin o'z faoliyatini baholadi: nimalar o'rganildi, qaysi qiyinchiliklar uchradi, keyingi safar nimani o'zgartirish kerakligi yozib borildi.

Tadqiqot davomida pedagogik kuzatish, so'rovnoma, suhbat, taqqoslash va statistik tahlil metodlaridan foydalanildi. Natijalar tajribadan oldingi va keyingi ko'rsatkichlar orqali baholandi.

NATIJALAR

Tajriba yakunida talabalarning mustaqil o'quv faoliyatida sezilarli o'zgarishlar kuzatildi. Avval topshiriqlarni faqat baho uchun bajaradigan talabalar keyinchalik ularni shaxsiy rivojlanish vositasi sifatida qabul qila boshladi. O'quv materialini chuqurroq tahlil qilish, qo'shimcha manbalarni izlash va muammoli savollar qo'yish ko'nikmalari rivojlandi.

Talabalarning o'zini o'zi boshqarish darajasi oshdi: ular o'quv jarayonini rejalashtira oldi, vazifalarni ustuvorlik asosida taqsimladi va bajarilgan ishlarni tahlil qildi. Raqamli monitoring tizimi topshiriqlarni o'z vaqtida bajarish ko'rsatkichini sezilarli darajada yaxshiladi. Shuningdek, o'quv motivatsiyasida sifat o'zgarishi kuzatildi. Tashqi rag'batdan ichki qiziqishga o'tish holati paydo bo'ldi. Talabalar bilim olishni majburiyat emas, balki kasbiy o'sish omili sifatida qabul qila boshladi.

MUHOKAMA

Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, mustaqil ta'lim samaradorligi nazoratning kuchayishi bilan emas, balki talabaning faol subyektga aylanishi bilan bog'liq. Innovatsion yondashuvning markazida o'qituvchi emas, talabaning o'zi turadi. O'qituvchi esa boshqaruvchi emas, balki rivojlantiruvchi muhit yaratuvchi rolini bajaradi. Refleksiya mexanizmi talabalarda o'z faoliyatini tahlil qilish va xatolardan

o'rganish madaniyatini shakllantirdi. Bu esa professional kompetensiyalarning shakllanishida muhim omil hisoblanadi. Ayniqsa bo'lajak o'qituvchilar uchun o'z-o'zini tahlil qilish ko'nikmasi kasbiy pedagogik refleksiyaning asosi bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek, raqamli muhit talabani mustaqilligini oshirdi, biroq asosiy ta'sir psixologik omillar — maqsad qo'yish, javobgarlik va ichki motivatsiya orqali yuzaga chiqdi.

XULOSA

Pedagogik OTM talabalarining darsdan tashqari mustaqil ta'limini samarali tashkil etish uchun uni oddiy topshiriqlar tizimi sifatida emas, balki innovatsion pedagogik jarayon sifatida loyihalash zarur. Individual ta'lim trayektoriyasi, refleksiya va raqamli monitoringga asoslangan model talabani akademik faolligi va kasbiy kompetensiyasini sezilarli darajada oshiradi. Innovatsion yondashuv talabani o'quv jarayonidagi mas'uliyatini kuchaytiradi, o'zini o'zi boshqarish qobiliyatini rivojlantiradi va uzluksiz o'qib-o'rganish ehtiyojini shakllantiradi. Natijada talaba bilim iste'molchisi emas, balki bilim yaratuvchiga aylanadi, bu esa zamonaviy pedagog kadr tayyorlashning asosiy maqsadiga mos keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1.Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar nazariyasi. – Toshkent.
- 2.Egamberdiyeva N. Oliy ta'lim pedagogikasi. – Toshkent.
- 3.Klarin M.V. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. – Moskva.
- 4.Knowles M. Self-Directed Learning. – New York.
- 5.Zimmerman B. Self-Regulated Learning Theory. – London.
- 6.O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi – 2030.
- 7.OECD Education 2030 Learning Framework.
- 8.Zimnyaya I.A. Pedagogik psixologiya asoslari.